Mircea Eliade

LES TROIS GRÂCES

— Este curios că s-a gândit la asta… Că ultimele lui cuvinte au fost astea: *Les trois Grâces…*

Aproape 39 de ani. De fapt, 39 de ani fără trei săptămâni. La câţiva kilometri de Vevey, în pădure. Dacă nu l-ar fi trezit lătratul câinelui, ar fi trecut pe lângă ele fără să le vadă. Probabil că încerca din nou – pentru a câta oară? – să găsească rima. Se încăpăţânase să păstreze, întreg, numele latinesc: *Euphorbia moldavica id est impudica…* A întors speriat capul; un câine mare, negru se îndrepta spre el, pe pietriş, şi în fund, pe jumătate ascunse sub sălcii şi brazi, cele trei vile. Aşa cum nu mai văzuse până atunci. Păreau izolate, şi totuşi comunicau între ele; dar nu înţelegea cum. Le privea fascinat, nemaiîndrăznind să clipească. (Câteva luni după aceea, Sidonia i-a spus, stăpânindu-şi anevoie enervarea: „Ştiu, este pur şi simplu un tic; dar, dacă ai avea puţină voinţă… Pentru că, iartă-mă că ţi-o repet, pentru cel care te priveşte…” „Dar nu clipesc întotdeauna, a întrerupt-o zâmbind. Când mă interesează ceva, un tablou, un peisagiu, o floare…” „Nu vorbeam de flori, reluă Sidonia. Este meseria ta…” Poate că atunci, în acea clipă, a înţeles. Cuvintele acelea, „meseria”, „este meseria ta”, i-au fost de-ajuns. A ridicat din umeri. „Înainte de toate, pentru mine, botanica este o pasiune; în al doilea rând, este o ştiinţă foarte precisă… În orice caz, te asigur, ticul, dacă se poate numi aşa, nu-mi aparţine. Nu aparţine poetului, şi nici naturalistului…”)

— Da, este într-adevăr curios, vorbi Hagi Pavel. Vreau să spun că şi-a amintit de ele tocmai atunci, când… Se întrerupse brusc, încercând să-şi înăbuşe un suspin: Dumnezeu să-L ierte! adăugă coborând glasul.

Apoi întinse mâna şi apucă paharul cu vin.

— *Les trois Grâces,* repetă absent Zalomit. *Les trois Grâces!…*

Ce casă de vis! Să poţi lucra aici o vară întreagă, să nu faci altceva decât să scrii!… Dar îl exaspera câinele. Se învârtea în jurul lui, la câţiva metri, lătrând tot mai strident, neîndrăznind să-L privească şi totuşi cu capul necontenit îndreptat, ameninţător, către el. Îi strigă în glumă: „Potaie!” încercând să-L îmblânzească. Atunci dădu cu ochii de tăbliţa de aramă şi citi: *Les troi Grâces.* „Evident! Acum înţeleg!”, şopti.

— Dar, în fond, de ce este vorba? întrebă Nicoleanu. Ce-a vrut să spună?

Hagi Pavel îşi îndreptă privirile spre Zalomit şi zâmbi trist.

— Tinereţe, spune, amintiri din tinereţe. De când eram toţi trei la studii, în Elveţia.

Îşi duse stângaci mâna la ochi şi începu să se frece. Apoi, cu un oftat, îşi umplu din nou paharul.

— Eu le-am descoperit întâi, începu Zalomit, dar în ziua următoare i-am adus şi pe ei să le admire. *Les trois Grâces.* Într-adevăr, nu li se potrivea alt nume. Căci, deşi erau trei, alcătuiau o unitate, dacă înţelegi ce vreau să spun. Le-a plăcut şi lor, fireşte, dar eu eram pur şi simplu îndrăgostit, de fiecare în parte şi de toate trei laolaltă. Veneam să le văd în fiecare duminică. Am venit o dată, toţi trei, pe ninsoare. Zăpada era deja de câteva palme, dar ningea întruna şi printre brazi, după ce se aprinseseră luminile înăuntru, căci eram în ianuarie şi se întuneca repede, printre brazi parcă ne-am fi aflat deodată într-un basm norvegian cu zâne.

— Am mai fost şi altă dată pe zăpadă, îl întrerupse Hagi Pavel. Dar n-a mai fost aşa frumos.

Zalomit clătină din cap.

— Nu, te înşeli. Pe zăpadă n-am fost decât o singură

dată, în duminica aceea din ianuarie, în 1929 sau 1930.

Hagi Pavel îl privi curios.

— În niciun caz n-a putut fi în 1929, pentru că nu mă instalasem încă la Geneva. Şi nici în 1930 n-a putut fi, pentru că vacanţa aceea de iarnă o petrecusem în ţară.

— Poate că nu vorbiţi de acelaşi lucru, interveni Nicoleanu. După câţiva ani… amintirile, ştiţi şi dumneavoastră…

— Dar *Les trois Grâces* sunt mai mult decât amintiri din tinereţe, îl întrerupse Zalomit. Cel puţin pentru mine. Publicasem o plachetă de versuri, cu banii mei bineînţeles. Fără niciun succes, de altfel. Lucram în vara aceea la un volum, mult mai pretenţios. Eram pur şi simplu entuziasmat de Paul Valéry… Când le-am descoperit acolo, ascunse sub sălcii şi brazi, mi-am spus: Să poţi scrie aici, o vară întreagă, singur, neştiut de nimeni…

Hagi Pavel se întoarse spre el, încruntându-se.

— Aflasem şi numele arhitectului, continuă Zalomit, şi l-am ţinut minte multă vreme, poate zece, cincisprezece ani. Dar cu toată admiraţia mea, l-am uitat. Aşa cum am uitat, de altfel, atâtea altele, adăugă încercând să zâmbească.

Hagi Pavel ridică de mai multe ori din umeri.

— Nu prea înţeleg la ce faci aluzie, spuse.

— În orice caz, e curios că astea au fost ultimele lui cuvinte, spuse Nicoleanu: *Les trois Grâces.*

— Cât se poate de curios, reluă Hagi Pavel. Fiecare dintre noi am avut multe aventuri în tinereţe; pe unele le-am uitat, de altele ne amintim doar pe jumătate. Ce l-o fi făcut pe Aurelian să-şi aducă aminte tocmai de *Les trois Grâces?* Poate pentru că, după atâţia ani, ne aflam din nou împreună, noi, cei trei, care ne împrietenisem în timpul studiilor la Geneva. Dar aveam atâtea alte amintiri comune din Elveţia! De ce şi-o fi adus aminte de *Les trois Grâces.* Mai ales că, la drept vorbind, aşa cum căzuserăm de acord

cu toţii, nu numai noi trei, ci şi alţi colegi de-ai noştri, numai două din ele erau propriu-zis grase. Yvonne era mai mult sau mai puţin aşa cum trebuia să fie o elveţiană de douăzeci şi cinci de ani.

Zalomit schimbă brusc poziţia scaunului şi-şi încruţişă braţele pe masă.

— Cred că vorbim de două lucruri cu totul deosebite, care n-au nimic de-a face unul cu altul. Eu îţi vorbeam de cele trei vile de lângă Vevey, care se numeau *Les trois Grâces,* şi prin faţa cărora ne-am plimbat de atâtea ori; o dată într-o duminică din ianuarie şi pe ninsoare.

— Acum, că te ascult, începu gânditor Hagi Pavel, parcă mi-aş aduce aminte de nişte pitici în curte, şi un bazin smălţuit albastru.

Zalomit ridică plictisit din umeri.

— Nu. Confunzi cu alte vile şi căsuţe. *Les trois Grâces* n-aveau pitici şi nici bazin.

— Poate confund, spuse Hagi Pavel. Dar sper că îţi mai aduci aminte de Yvonne şi de Henriette, şi de o a treia fată, îmi scapă acum numele, cu care ne-am avut noi bine, iar unii din noi chiar foarte bine, aproape doi ani de zile… Ţie îţi plăcea la început Yvonne, dar nu cred că a fost o mare pasiune…

— Da, Yvonne… Evident, îmi aduc aminte numele. Dar n-aş şti să-ţi spun cum arăta… Iar despre celelalte două…

— Henriette era destul de grasă, dar era, cum spuneam noi atunci, dată dracului, avea pe vino încoace. Şi era deşteaptă foc. Ţii minte cum te tachina când ne întâlneam cu toţii – noi trei, şi ele trei – la *Gafe des Vosges?* întâi striga grupului întreg: *Vive la Roumanie*! apoi îţi căuta privirile şi adăuga: *Vivent les allies!*

Zalomit ridică din nou din umeri zâmbind trist, intimidat.

— Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, dar nu-mi mai

aduc aminte…

— Bine, înţeleg, continuă Hagi Pavel. Tu erai pasionat de poezie şi de flori. Vedeai lumea altfel decât o vedeam noi! Şi apoi, adăugă după o scurtă pauză, au trecut aproape patruzeci de ani…

— Dar n-am uitat nici pădurea de lângă Vevey, nici *Les trois Grâces,* deşi, îţi mărturisesc, nu m-am mai gândit la anumite întâmplări din tinereţea mea de vreo douăzeci şi cinci de ani.

Tăcură toţi, încurcaţi, evitând să se privească. Târziu, Hagi Pavel apucă brusc a doua sticlă şi umplu paharele, cu mare grijă, ca şi cum i-ar fi fost frică să nu-i tremure mâna.

— *À-propos* de Yvonne, începu. Mai ţii minte cum le numea Aurelian la început? Le spunea: *Deux ou trois Grasses…*

Zalomit îl privi din nou cu mare atenţie apoi zâmbi.

— Asta n-o putea spune atunci, pentru că în anii aceia încă nu se tradusese în franţuzeşte cartea lui Aldous Huxley, *Two or Three Grâces.* Dacă a spus-o, a spus-o mai târziu…

— Bine, bine, îl întrerupse Nicoleanu. Ştim cu toţii că memoria este aşa cum sunt toate celelalte funcţiuni şi facultăţi: aproximativă şi perisabilă. Dar, ca să revenim la ultimele cuvinte ale lui Aurelian Tătaru, ce credeţi că a vrut să spună?…

— Dumnezeu să-l ierte! murmură Hagi Pavel. Poate faptul că eram toţi trei împreună, că ne reîntâlnisem toţi trei după atâţia ani, şi tocmai aici, în munţi, ca pe vremuri, când urcam spre Chamonix.

— Partea asta a Carpaţilor nu prea seamănă cu Elveţia alpină, vorbi absent Zalomit. Dacă a vrut să ne spună ceva, a vrut probabil să ne spună: „Îmi dau seama că sunt pierdut, dar nu mi-e frică, şi nici vouă să nu vă fie frică de moarte”. Şi poate a vrut să ne spună că moartea este o împlinire, o perfectă integrare a tuturor facultăţilor

înalte cu care am fost dăruiţi. Şi n-a găsit, pe loc, o altă imagine, sau poate n-a mai avut destule puteri să vorbească, şi, deschizând ochii şi văzându-ne pe amândoi acolo lângă el, şi-a adus aminte de perfecta armonie a celor trei vile, separate şi totuşi formând un singur corp arhitectonic, şi ne-a evocat imaginea asta: *Les trois Grâces…*

— Bine, tu eşti poet, îl întrerupse Hagi Pavel. Tu vezi lucruri pe care noi, ceştilalţi…

Zalomit îl privi câteva clipe adânc, încruntat, apoi figura i se lumină deodată şi zâmbi.

— Dacă vrei să ştii, află că nu mai sunt de mult poet. Din după-amiaza aceea de iulie, când am dat prima oară cu ochii de *Les trois Grâces,* n-am mai încercat să scriu un singur vers. Am rămas ce trebuia să fiu de la început: un botanist. Nicio poetică din lume nu atinge perfecţiunea şi semnificaţia celei mai timide flori… Se ridică brusc şi le întinse mâna: Şi acum, am să vă rog să mă iertaţi dacă vă las. Mă urc sus, la mine în cameră, să mă întind. M-a ajuns oboseala…

Tresări auzind paşi pe cărare, şi întoarse capul. La început nu-l recunoscu, cu bascul îndesat mult pe frunte şi cu mantaua de ploaie pe umeri.

— Vasăzică, nici dumitale nu ţi-e somn, spuse Nicoleanu apropiindu-se.

Se aşeză lângă el, în iarbă, înfăşurându-şi cu grijă mantaua în jurul genunchilor.

— Chiar în miezul verii, adăugă, nopţile, aici, la munte, sunt întotdeauna reci. Să fii cu mare băgare de seamă…

— Sunt obişnuit, vorbi Zalomit fără să-l privească. Aria mea de specializare e flora Carpaţilor. Câtă a mai rămas, adăugă parcă mai mult pentru sine.

— Te-ai oprit să te odihneşti chiar aici, la câţiva metri de locul unde…

— Cât să fie ceasul? îl întrerupse Zalomit, întorcând brusc capul către el. Mi-am lăsat ceasornicul pe măsuţa de noapte…

— Nu poate fi mai mult de trei. Într-un ceas răsare soarele.

— Deci, n-au trecut decât vreo douăsprezece, treisprezece ore… Mi-e peste putinţă să înţeleg cum s-a întâmplat, reluă după câteva clipe.

Nicoleanu îşi strânse şi mai mult, cu înfrigurare, mantaua în jurul corpului.

— Nici eu nu înţeleg, spuse. Când v-am auzit strigând şi am sosit în goană, după două, trei minute mai târziu, nu-mi venea să cred ochilor. Numai un copil nepriceput, de la oraş, care ar fi urcat pentru prima oară pe munte sau cineva care şi-ar fi pierdut brusc cunoştinţa, ar fi putut aluneca şi ar fi căzut, rostogolindu-se, douăzeci, douăzeci şi cinci de metri, fără să încerce să se apuce de vreo rădăcină, sau de vreun smoc de iarbă înaltă, sau chiar de pietre…

— Poate şi-a pierdut cunoştinţa… Sau poate o fi avut o criză cardiacă sau altceva… Cred că asta se va putea afla…

— S-ar putea afla, îl întrerupse Nicoleanu, dacă autopsia va fi făcută la timp şi de cine trebuie…

— Îl cunoşteai de mult? întrebă Zalomit întorcând din nou capul către el.

— Bine, nu l-am cunoscut decât în ultimii trei, patru ani. Evident, îl întâlnisem de câteva ori, mai înainte. Cum însă nu aveam aceeaşi specialitate sau, mai precis, *el* nu o mai avea, nu am avut nici prilejul atunci, prin anii 1960 – 65, să ne întâlnim mai des şi să ne cunoaştem.

— De ce spuneai că nu mai avea aceeaşi specialitate? întrebă Zalomit.

Nicoleanu prelungea încurcat tăcerea, tot încercând să-şi potrivească mantaua. În cele din urmă se ridică în

picioare, căută mânecile mantalei, o îmbrăcă şi îşi încheie nasturii până sus.

— De când nu v-aţi mai văzut? întrebă într-un târziu.

— În ultima vreme ne întâlneam destul de rar, la câţiva ani o dată. Dar păstram legătura, prin prieteni comuni, prin colegi; ne scriam mai rar, căci eram amândoi foarte prinşi, fiecare cu treburile şi răspunderile noastre. Şi totuşi, când a aflat de la Hagi Pavel că voi veni în a doua jumătate a lui iunie la Poiana-Dornei, mi-a scris, propunându-mi să petrecem câteva zile împreună, toţi trei, aici, la cabană… Dar de ce întrebi?

Nicoleanu îşi freca încurcat mâinile.

— Voiam să ştiu dacă erai la curent cu cercetările lui, mai precis, cu descoperirile lui de acum vreo zece ani, când mulţi dintre noi, cei care ne specializam în biologia medicală, credeam că doctorul Tătaru descoperise, sau era pe cale de a descoperi, tratamentul cancerului.

— De asta auzisem mai demult. Şi chiar am discutat câte ceva. Mai precis, îl întrebam eu, şi, deşi paralizat de modestia lui proverbială, Aurelian mi-a mărturisit o dată că, dacă nu va fi împiedicat de împrejurări, în cel mult doi, trei ani, mortalitatea provocată de cancer va fi inferioară celei provocate de tuberculoză sau de sifilis.

— Da, e adevărat. Asta se ştia de mult; se ştia că într-o zi problema cancerului va fi rezolvată, aşa cum a fost rezolvată, bunăoară, problema ciumei şi a turbării. Dar nu ştiu dacă doctorul Tătaru a intrat în amănunte.

— Nu cred. Spunea doar că experienţele sunt cât se poate de încurajatoare…

— Multe experienţe au fost încurajatoare, reluă Nicoleanu, şi nu au dus la niciun rezultat. Experienţele doctorului Tătaru, care ne fascinaseră pe noi acum doisprezece – treisprezece ani, erau de un alt ordin; presupuneau o metodologie revoluţionară, care nu avea nimic de-a face cu tot ce se încercase până atunci în

tratamentul ştiinţific al cancerului. E drept, cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări, secretul trebuia păstrat până când rezultatele pozitive vor fi fost verificate în ceea ce unii numesc serii minimale, adică în cel puţin trei sau cinci clinici. Aşa că, pe atunci, nimeni dintre noi nu ştia în ce constau experienţele. Dar aflasem ceva despre presupoziţiile lor metodologice. Şi când, în ultimii doi, trei ani, am început să ne împrietenim, doctorul Tătaru mi-a mai spus ceva evident, nu totul, dar destul ca să înţeleg că ce aflasem noi nu erau zvonuri, cum s-a susţinut mai târziu… Pentru că mai târziu s-a susţinut…

Se întrerupse, ca şi cum i-ar fi fost frică să încheie fraza, şi tăcu câtva timp încurcat.

— În sfârşit, acum se poate spune, reîncepu brusc, pentru că, pe de o parte, Aurelian Tătaru nu mai este, iar pe de altă parte, pentru că s-ar părea, în chestiunile acestea nu se ştie niciodată sigur ce e adevăr şi ce e zvon sau propagandă, s-ar părea că experienţe similare au loc în loboratoarele din Rusia şi din Statele Unite. Pe scurt, ideea doctorului Tătaru era aceasta: cancerul este provocat de o proliferare excesivă şi anarhică a celulelor unui ţesut sau ale unui organ. Procesul fiziologic e paradoxal, chiar contradictoriu. Pentru că fenomenul de multiplicare vertiginoasă a celulelor indică o pulsiune pozitivă, şi anume regenerarea ţesutului sau organului respectiv. În sine, apariţia unui neoplasm, proliferarea masivă a celulelor, ar trebui să conducă la regenerarea totală a ţesutului şi, în cele din urmă, la regenerarea, adică la întinerirea, corpului întreg. Dar această pulsiune organică pozitivă este anulată de ritmul demenţial al proliferării celulelor şi de caracterul anarhic, haotic, al construcţiilor micro şi macrocelulare, s-ar spune că avem de-a face cu o tendinţă de creaţie devenită brusc amnezică, un proces fiziologic „ateologic”, amputat de intenţionalitate, şi care „creează” în neştire şi la întâmplare, fără scop, fără plan,

fără structură…

— Extraordinar! exclamă Zalomit. Pur şi simplu extraordinar! Cât i-ar fi plăcut lui Goethe această interpretare a neoplasmului, ca o creaţie haotică şi lipsită de sens!… Şi dacă ar fi citit-o, cât i-ar fi plăcut lui Aurelian *Morfologia plantelor* a lui Goethe! N-am să-mi iert niciodată că n-am insistat, că nu l-am rugat mai insistent să-mi vorbească despre experienţele lui!…

— Poate că n-ar fi spus mai mult, reluă Nicoleanu. Suferea, cum am îndrăznit să-i spun o dată, suferea de o modestie aproape patologică.

— Şi atunci, ce s-a întâmplat? Căci n-am mai auzit vorbindu-se despre descoperirea tratamentului, şi nici el, când ne întâlneam, nu mai pomenea nimic de experienţele acelea atât de promiţătoare.

Nicoleanu ofta adânc şi întinse braţul spre vale, ca şi cum ar fi vrut să-i arate ceva, apoi se răzgândi şi-şi aşeză cuminte palma pe genunchi.

— Ce s-a întâmplat, nu ştiu prea bine nici eu, dar a trebuit să întrerupă experienţele când a fost numit şeful Spitalului din Giuleşti. L-ai întâlnit cumva în acel an, prin 1960 – 61?

Zalomit rămase o clipă pe gânduri.

— Nu. Nici în 1960 – 61, nici în 1962.

— Cei care l-au văzut atunci n-au remarcat nicio amărăciune. Râdea tăcut, cum râdea el întotdeauna. „Ce n-am descoperit eu, au să descopere alţii”, spunea. Şi apoi schimba vorba…

…Evident, era fatal; ar fi trebuit să înţeleg asta de mult. Cu experienţa mea, ar fi trebuit. Proiectul atlasului regional, trei monografii gata de tipar, şi tot ce a urmat: zâmbetul lui Ursache, dând cu ochii de Catastrofa-Trei-Ierarhi, dar mai ales tăcerea lor când a luat cuvântul Imaculata-Concepţiune… Îşi simţi tot sângele adunat în obraji şi se trezi, brusc, întorcându-se cu tot corpul spre

Nicoleanu.

— Dar, în fond, cum înţelegea Aurelian să rectifice procesul de proliferare a celulelor? în ce constau experienţele lui?

— Pe cât pot reconstitui din cele ştiute de mine şi auzite de la el, Tătaru spera să pună la punct o soluţie organică, sau un ser, nu pot preciza mai mult, o soluţie care, injectată în zona unde se declarase proliferarea, ar fi produs un fenomen, cum îi spuneam noi, în glumă, de „anamneză”, de „trezire” a instinctului teleologic, prezent în orice microorganism. Evident, astea sunt doar metafore. Ce credea el că era pe cale să descopere era un agent de restructurare a pulsiunii organice. O dată mi-a spus: „În fond, descoperirea va fi utilizată mai mult în medicina întineririi decât în vindecarea cancerului. Pentru că, spunea, într-o generaţie, două, cancerul va dispărea ca flagel social, dar cu flagelul degenerării celulare şi al îmbătrânirii mai avem de furcă…”

— Un fenomen de anamneză a instinctului teleologic prezent în orice microorganism, repetă Zalomit, pronunţând rar, sacadat, cuvintele. Dacă a înţeles asta, a înţeles tot… Cu un gest scurt, se ridică în picioare:

— Mi se pare că visez. Tot ce s-a întâmplat de ieri după-amiază mi se pare ireal…

— Şi mie, spuse Nicoleanu ridicându-se cu o oarecare greutate. Nu pot crede că s-a împiedicat şi a alunecat douăzeci, douăzeci şi cinci de metri pe povârniş, căci nici măcar nu e prăpastie…

— Mi se pare ireal, continuă Zalomit plecându-şi capul, ireal că, după ce-am urmărit cu ochii, o bucată de vreme, maşina ambulanţei, cu trupul lui Aurelian Tătaru, ne-am întors la cabană, şi Dădu Hagi Pavel a comandat două sticle de vin… Mi-e peste putinţă să cred că aşa a fost, că asta s-a întâmplat cu adevărat.

Îl trezi Hagi Pavel când, i se părea, abia adormise. –

îmbracă-te repede, îi spuse. Au venit la anchetă. *Au fond, mon vieux, nous sommes suspects,* adăugă în şoaptă.

Ajuns în curte, l-a orbit lumina dimineţii de vară. Erau toţi strânşi în jurul unui tânăr brun, încruntat, gesticulând cu un carnet în mâna stângă.

— Tovarăşul profesor Filip Zalomit? îl întrebă. Aţi sosit alaltăieri seara, cu o maşină a laboratorului de fiziologie botanică, de la Poiana-Dornei. Doctorul Aurelian Tătaru vă aştepta pe terasă, împreună cu tovarăşul inginer Hagi Pavel şi tovarăşul doctor Nicoleanu. Aşa e?

— Aşa, spuse Zalomit neîndrăznind să-şi privească tovarăşii.

— Atunci putem porni. Şi ca să câştigăm timp, luăm camioneta.

— Tovarăşe Ciubotariu, interveni Hagi Pavel, e foarte aproape, nu e mai mult de un kilometru.

— Ca să câştigăm timp, repetă Ciubotariu.

După ce au coborât din camionetă, tuşi de câteva ori şi începu cu oarecare solemnitate:

— Ca să nu fie nicio confuzie, vă rog să nu mai vorbiţi între dumneavoastră şi să-mi arătaţi cum a-ţi pornit pe cărarea asta ieri, 22 iunie, pe la ceasurile două, două şi jumătate după-amiază. Aţi spus în declaraţii că doctorul Aurelian Tătaru pornise repede înainte, adică se depărtase de dumneavoastră. Cam la câţi metri? întrebă întorcându-se spre Nicoleanu.

— Greu de precizat. Poate patruzeci, cincizeci de metri, în niciun caz mai mult de o sută de metri. Dar din cauza arborilor nu-L mai vedeam.

— Nu L-a mai văzut niciunul dintre dumneavoastră? întrebă Ciubotariu rotindu-şi privirile de la unul la altul.

— Nu.

— Vasăzică, nu l-aţi mai văzut, încheie, şi umezindu-şi degetul întoarse cu grijă o foaie din carnet. Acum, ca să nu fie nicio confuzie, să-mi arătaţi cum mergeaţi, la ce

distanţă unul de altul. Spune dumneata, tovarăşe profesor.

— La început umblam unul lângă altul. Apoi, când s-a îngustat cărarea, ne-am înşiruit unul în spatele celuilalt. O bucată de vreme eu eram în faţă, dar apoi…

— Îmi daţi voie, îl întrerupse Ciubotariu. Aşa a fost? se adresa celorlalţi doi. O bucată de vreme dumnealui a umblat în frunte?

— Chiar aşa, spuse Hagi Pavel. Eu rămăsesem un pas, doi în urma lui, dar curând după aceea, să fi trecut cinci, şase minute, Filip, profesorul Zalomit, care, ştiţi, e botanist, s-a oprit în dreptul unei buruieni şi s-a aplecat s-o privească de aproape. Şi atunci am trecut eu înaintea lui, urmat de doctorul Nicoleanu.

Ciubotariu îi privi pe rând, întrebându-i din ochi.

— Atunci să mergem, spuse. Umblaţi, pe cât se poate, cam tot aşa cum aţi umblat ieri. Eu rămân la urmă… Şi, vă rog, nu vorbiţi între dumneavoastră.

După vreo zece minute, Nicoleanu părăsi cărarea şi-i spuse:

— Ieri, m-am oprit aici şi le-am spus celorlalţi să nu mă aştepte. Am urcat guţin, printre brazi, cam pe-acolo, arătă întinzând braţul. Înţelegeţi de ce… Eu sunt şi medic şi biolog, adăugă văzând că Ciobotariu îl asculta încruntat.

— Vasăzică, de aceea n-aţi fost de faţă…

— Cred că nici ei n-au fost de faţă…

Ciubotariu deschise din nou carnetul.

— Da, nici ei. Aşa cel puţin au scris, fiecare din ei, în declaraţie. Şi cât timp aţi rămas singur?

— Poate opt, zece minute. Apoi am grăbit pasul, ca să-i ajung…

— Îi puteaţi vedea de departe?

— Nu. Cum vă puteţi da seama şi acum, numai după două, trei minute nu se mai vede niciunul. Cărarea coteşte pe aici de mai multe ori şi se pierde printre brazi…

— Atunci, să ne grăbim, spuse Ciubotariu. Aproape

de liziera pădurii îl aşteptau, tăcuţi, Nicoleanu şi Hagi Pavel.

— Ajunsesem aici, începu Hagi Pavel, când am auzit un strigăt sugrumat şi apoi un fel de zgomot surd, pe care atunci nu l-am putut identifica, zgomot provocat, poate, de rostogolirea corpului…

— Şi atunci am pornit-o amândoi în goană, adăugă Zalomit.

Ciubotariu trecu tăcut înainte şi le făcu semn să-l urmeze. Ajunşi în poiană, au grăbit pasul. La vreo sută de metri, îi aştepta un miliţian, fumând plictisit.

— De aici l-am văzut întâi, spuse Hagi Pavel întinzând mâna spre povârniş. Mi s-a părut că geme, dar acum nu mai sunt sigur. În mai puţin de un minut am fost amândoi lângă el. Nu înţelegeam ce se întâmplase, de ce căzuse, dar nu credeam că era prea grav. Ne gândeam cum să-l ridicăm şi să-l transportăm în braţe. Dar când am pus mâna pe el, a închis ochii şi a gemut.

— Aşa a fost? se adresă Ciubotariu lui Zalomit. A gemut?

— A gemut, dar a deschis apoi ochii şi a încercat să zâmbească. Şi pentru că, amândoi, îl întrebaserăm de mai multe ori, în neştire: „Ce s-a întâmplat? Cum ai căzut?”, ne-a privit pe amândoi, cu o expresie imposibil de descris, şi a şoptit, foarte clar, fără nicio ezitare: *Les trois Grâces…*

— *Les trois Grâces,* repetă Ciubotariu. Aşa aţi scris şi în declaraţii. Dar n-a mai spus nimic altceva, nici înainte, nici după?

— Nimic. Îl priveam amândoi, aşteptând să mai adauge ceva, când mi-am dat seama că murise.

— Murise, adăugă Hagi Pavel.

— De ce eraţi atât de sigur că murise? întrebă Ciubotariu.

— Am făcut amândoi războiul, continuă Hagi Pavel. I-am pus mâna pe inimă, aşa, ca o ultimă încercare, pentru

că tot nu îmi venea să cred că murise…

— Atunci am ajuns şi eu, interveni Nicoleanu. I-am pus şi eu mâna pe inimă… Nu încăpea nicio îndoială. Murise.

De-abia după ce au coborât din camionetă au aflat că ancheta nu se încheiase.

— Ca să nu fie nicio confuzie, spuse Ciubotariu, aş vrea să lămuresc încă două, trei amănunte. Să intrăm o clipă la secţie.

Miliţianul le deschise uşa, apoi o trase după el şi îi lăsă singuri. După ce le arătă scaunele, Ciubotariu se aşeză la birou şi începu să caute în carnet.

— Din declaraţiile dumneavoastră scrise reiese că, deşi eraţi atât de buni prieteni, în grup vă întâlneaţi destul de rar. Cum se face, atunci, că v-aţi întâlnit acum pentru prima dată, după foarte mulţi ani, şi încă aici, la Şeştina, la o cabană de munte? Tovarăşul profesor Zalomit spune că, auzind că va fi la Poiana-Dornei, doctorul Tătaru i-a scris, invitându-L să petreacă împreună câteva zile aici, la cabană. Probabil că aţi păstrat scrisoarea, adăugă adresându-se lui Zalomit.

Ciubotariu întoarse brusc capul spre Hagi Pavel.

— Şi tovarăşul inginer? La Bucureşti vă întâlneaţi destul de rar, cel puţin aşa afirmaţi în declaraţia scrisă.

— E adevărat, în *trei* ne întâlneam destul de rar. O vreme îl vedeam mai des pe profesorul Zalomit, când locuiam în acelaşi cartier, în Popa Nan. Pe doctorul Tătaru l-am întâlnit, după mulţi ani, iarna trecută, dar l-am întâlnit de câteva ori în şir. Atunci i-am vorbit despre complexul care se plănuia la Faraoane, la exact o sută douăzeci de kilometri de aici, unde trebuia să mă instalez pe la 15 martie, şi Aurelian m-a invitat pentru a doua jumătate a lunii iunie. Mi-a spus, tot atunci, că ne vom găsi din nou împreună, noi cei trei… Proiectul nu era greu de realizat, adăugă zâmbind trist, pentru că întâmplarea a

făcut că doi dintre noi eram holtei, iar al treilea divorţase cu mulţi ani în urmă. Eram, cum se spune, disponibili. În timpul vacanţelor de vară ne puteam întâlni oriunde. Trebuia doar ca unul din noi să ia hotărârea şi să ne prevină din timp.

— Aşa s-a întâmplat şi cu mine, spuse Nicoleanu. Doctorul Tătaru m-a prevenit din timp… Eu sunt văduv, adăugă.

Auzi un glas necunoscut, chiar în faţa uşii.

— Nu e nevoie, am să mă prezint singur.

În clipa următoare uşa se deschise şi intră un bărbat între două vârste, blond, înalt, slab, cu părul rar lipit meticulos pe tot craniul. Când se apropie de el, spuse, întinzându-i mâna:

— Emanuil Albini. Secţia cercetări şi informaţii.

Apoi se aşeză pe scaunul din faţa mesei lungi de lemn şi-şi lăsă privirile să alunece în treacăt, fără interes, pe deasupra cutiilor cu specimene.

— Sunt fosile vegetale, sau urme de fosile, spuse Zalomit zâmbind. Majoritatea, ferigi şi conifere din paleozoic.

Albini îl privi curios, parcă s-ar fi trudit să ghicească ce intenţii încerca să camufleze terminologia, nici elementară, nici savantă.

— Vă interesează atât de mult? întrebă, hotărându-se brusc să-şi aşeze servieta lângă el, pe podea, rezemând-o pe piciorul scaunului.

— Paleobotanica? zâmbi Zalomit. Paleobotanica interesează în primul rând botaniştii detectivi, şi eu mă număr printre botaniştii poeţi. Dar mă interesează flora carpatică, şi deci…

— De ce n-aţi mai publicat versuri, tovarăşe profesor? îl întrerupse blând Albini.

Încurcat, pentru că ştia că roşise, Zalomit îşi apropie scaunul de masă.

— Nu-mi închipuiam că, după patruzeci de ani, îşi va mai aduce cineva aminte…

— *Maculatele corole,* de Filip Zalomit… Am citit-o în liceu. Şi cred că de atunci am recitit-o de cel puţin cinci ori…

— Aproape că nu-mi vine să cred, spuse Zalomit tot mai tulburat, simţind cum îi zvâcneşte sângele în obraji. Versuri de adolescent, palide şi anodine, ecouri din Ion Barbu, şi Valéry…

— Şi din Dan Botta, şi din alţii. Dar nu sunt palide, nici anodine. Altminteri, nu le-aş fi recitit de atâtea ori… Am tot căutat prin revistele timpului, dar n-am întâlnit numele lui Filip Zalomit. Poate aţi publicat sub pseudonim?

— Nu. N-am mai publicat nimic… De fapt, n-am mai scris versuri de-atunci, din vara aceea.

— Am scris şi eu versuri, începu Albini cu un glas curios, depărtat. Scriam şi publicam încă din liceu. Am publicat sub cinci pseudonime, adăugă zâmbind visător. Dar nu mai scriu de mult versuri. Cum spuneaţi săptămâna trecută la cabană, am rămas ce trebuia să fiu de la început: cercetător…

O clipă îl privi fix, adânc, în ochi, apoi căută grăbit în buzunarul de la piept şi scoase un pachet cu ţigări.

— Dumneavoastră ştiu că nu fumaţi. Şi îmi închipui că fumul ţigărilor englezeşti nu dăunează fosilelor vegetale…

— Nu, spuse Zalomit, întinzându-i o farfurie de lut ars. Sunt obişnuite…

Albini râse scurt, învârtindu-şi bricheta între degete.

— Dar să ştiţi că nu aveţi dreptate cu *Deux ou trois grasses,* începu după ce-şi aprinse ţigara. Într-o scrisoare din ianuarie 1930, iată ce scriaţi lui Aurelian Tătaru. Am aici fotocopia.

Deschise servieta şi scoase un dosar cu marginile uşor decolorate.

— Dar mai bine s-o citiţi dumneavoastră, adăugă întinzându-i-o.

După câtva timp, Zalomit îşi dădu seama că urmăreşte rândurile fără să înţeleagă ce citeşte. „În fond, suntem amândoi suspecţi. Nu eram decât noi doi de faţă. Dar nu trebuie să-mi fie frică. De fapt nu mi-e frică. Din fericire am trecut de şaizeci de ani şi, ca orice intelectual care a trecut de şaizeci de ani, sunt vulnerabil. La prima lovitură, de orice fel, mă prăbuşesc. Infarct, anevrism, congestie cerebrală şi câte altele ar mai fi. Din fericire, nu mai sunt tânăr. N-au ce să-mi facă…”

— V-aţi convins deci că tovarăşul inginer Hagi Pavel avea dreptate, spuse târziu Albini. Memoria, această înaltă şi permanentă trădare… Dacă aş renunţa la cuvântul „permanentă”, ar putea figura ca un început de poem. „Memoria, această înaltă trădare…”

— Da, şopti Zalomit, încercând să se trezească. Ar putea… Ar fi un vers frumos…

— Îmi pară însă rău, continuă Albini, că trebuie să infirm ambele ipoteze, şi a dumneavoastră, şi a inginerului Hagi Pavel. Ultimele cuvinte ale doctorului Tătaru nu aveau nimic de-a face cu amintirile dumneavoastră din studenţie. Nu se refereau nici la cele trei vile din Vevey, nici la… *les trois grâces…*

— E adevărat? exclamă Zalomit. Erau totuşi…

— În hârtiile doctorului Tătaru, îl întrerupse Albini, s-au găsit referinţe precise. *Les trois Grâces* erau, de data aceasta, trei paciente de la Spitalul Brancovici, unde doctorul Tătaru începuse, în 1960, experimentarea serului.

— Dar atunci?… Începu emoţionat Zalomit.

— Am aflat asta de la doctorul Căpăţână, chirurgul cu care lucra Tătaru atunci, în 1959-L960, la Brancovici. Şi mi le-au confirmat şi alţi martori: doctorul Huţan, colaboratorul cel mai apropiat al lui Aurelian Tătaru, două infirmiere, prof. dr. Nedelcu, şeful Secţiei de oncologie.

Se întrerupse şi-l privi câteva clipe absent, apoi îşi îndreptă privirile spre fereastră.

— Din câte am înţeles de la doctorul Nicoleanu, reluă, nu eraţi la curent cu cercetările lui Aurelian Tătaru. Dar acum ştiţi despre ce era vorba: un tratament care trebuia să înlocuiască atât razele, cât şi intervenţiile chirurgicale. Trebuia să le înlocuiască, dar serul nu fusese încă suficient experimentat, şi doctorul Tătaru nu îndrăznea să se opună nici razelor, nici operaţiilor. În aprilie 1960, prof. dr. Nedelcu a izolat, într-o aripă a spitalului, trei paciente de curând operate. Le-a pus, cu alte cuvinte, la dispoziţia doctorului Tătaru şi a colaboratorilor săi. Printr-o întâmplare care, pe noi, poeţii, şi chiar foştii poeţi, nu ne surprinde prea mult, aceste paciente, în vârstă de cincizeci şi opt, şaizeci şi şaizeci şi cinci de ani, se numeau… Căută în dosar, alese o foaie şi începu să citească: Se numeau Aglae Irimescu, Frusinel Chiperii şi Italia Gâldău. Când doctorul Tătaru a citit fişele, a exclamat, spune dr. Huţan, a exclamat: *Les trois Grâces*! Cele trei Graţii, doctore: Aglae, Euphrosyne şi-desigur, Thalia, pentru că «Italia» e o greşeală de tipar…" în paranteză fie spus, nu era o greşeală: prenumele acestei femei era într-adevăr Italia. Aşa că avem de-a face, de fapt, cu două sau trei Graţii… De ce nu mai clipiţi, tovarăşe profesor? îl întrebă după câtva timp. Să nu vă facă rău…

— Mi se pare de necrezut, şopti Zalomit, şi începu să-şi frece ochii.

— Tot ce a urmat pare de necrezut, continuă Albini. Pentru că, spun toate rapoartele, rezultatele erau cât se poate de bune, întreceau, preciza doctor Huţan, chiar cele mai optimiste aşteptări. Şi, cu toate acestea, tratamentul a fost întrerupt după vreo trei săptămâni, exact după douăzeci şi două de zile. Iar doctorul Tătaru a fost numit directorul Spitalului din Giuleşti, care abia se inaugurase.

— Dar de ce? întrebă Zalomit coborând glasul şi

apropiindu-şi din nou scaunul de masă.

Albini îşi stinse încet ţigara în farfuria de lut ars.

— Pentru că anumiţi oameni nu au imaginaţie… Când vom accepta să folosim *masiv* imaginaţia, adăugă rostind rar cuvintele, revoluţia va triumfa pretutindeni, de la un capăt la altul al planetei… Întreruperea experimentelor se datorează lipsei de imaginaţie a şefului, prof. dr. docent Nedelcu, şi a lipsei de imaginaţie a celor care s-au lăsat influenţaţi de anxietatea lui. Tuturor a le-a fost teamă că succesul tratamentului ar putea provoca o recrudescenţă a obscurantismului religios…

— Nu prea înţeleg, şopti Zalomit.

— Într-un raport adresat cadrelor, profesorul Nedelcu scria că Aurelian Tătaru făcea glume, dar şi aluzii de natură religioasă. Cita chiar exemple. Bunăoară, doctorul Tătaru ar fi spus o dată, într-un grup de medici, că în Paradis Adam şi Eva erau regeneraţi periodic, aşadar întineriţi, prin neoplasm; că numai după ce-a intervenit păcatul originar, corpul omenesc a pierdut secretul regenerării periodice şi deci al tinereţii fără de bătrâneţe; iar de-atunci încoace, de câte ori, printr-o bruscă şi stranie anamneză, corpul încercă să repete procesul, proliferarea oarbă a neoplasmului produce tumoare malignă…

— Dar asta era numai o glumă sau poate o metaforă! exclamă Zalomit.

— Poate că nu era numai o glumă dar ce importanţă puteau avea metaforele sau comentariile teologice ale doctorului Tătaru, atâta timp cât ele nu încurajau o acţiune contrarevoluţionară? Dacă profesorul Nedelcu şi cei de la cadre ar fi avut imaginaţie, ar fi înţeles că singurul lucru care conta era rezultatul ştiinţific al serului. Dar oamenii fără imaginaţie se lasă hipnotizaţi de clişee şi lozinci. Obscurantism religios! exclamă Albini înveselindu-se deodată, ca şi cum şi-ar fi amintit de un calambur reuşit. Bineînţeles că superstiţiile magice şi religioase sunt cât se

poate de primejdioase. Chiar savanţii ruşi n-au şovăit să studieze practicile yogice şi şamanice, iar cele mai importante progrese în cercetările de psihometrie şi parapsihologic au fost realizate în laboratoarele sovietice…

Se întrerupse şi-i căută cu înţeles privirile.

— Noi am pierdut zece ani, reluă târziu. Şi şansele de a recupera formula serului sunt minime. Căci după mutarea doctorului Tătaru la Giuleşti, o parte din laboratorul pe care-l instalase la facultate a trecut la altă secţie, rezervele de ser au fost distruse şi, culmea ghinionului, doctorul Huţan, crezându-şi cariera compromisă din cauza colaborării cu Aurelian Tătaru, şi-a ars toate notele personale şi şi-a schimbat specialitatea. De zece ani se ocupă exclusiv de pediatrie…

Albini îşi lăsă din nou privirile să alunece alene dincolo de fereastră, spre gardul de lemn de curând vopsit, şi mai departe, spre vişinii sfrijiţi cu frunza rară, păstrând încă, parcă de milă, câteva vişine pipernicite. Începu să-şi caute, absent, bricheta.

— Totuşi, îndrăzni Zalomit să rupă tăcerea care se prelungea nefirească, totuşi, e absurd ca, pentru câteva glume, un savant excepţional să fie suspectat de obscurantism religios…

— Nu e vorba de câteva glume. Din rapoartele pe care le-am citit săptămâna trecută, se poate înţelege că doctorul Tătaru era într-adevăr interesat de problemele teologice. Sau, poate, de o anumită problemă teologică, şi anume…

Se întrerupse şi-şi aprinse brusc ţigara.

— Asta mi se pare greu de crezut, interveni Zalomit. Nu ne întâlneam prea des, dar nu l-am auzit niciodată făcând cea mai mică aluzie la vreo problemă teologică.

— Aşa au declarat şi doctorul Nicoleanu, şi inginerul Hagi Pavel, şi alţi cunoscuţi. Dar, în 1960, când punea la punct tratamentul, îi plăcea să facă referinţe teologice, mai

ales la teologia Vechiului Testament, deşi unele din ele erau atât de enigmatice, încât te întrebi ce-ar fi vrut să spună. Deschise dosarul şi începu să caute.

— Bunăoară, raportează un medic radiolog, Tătaru i-a spus odată, citez: „Mă întreb cum de n-a discutat nimeni până acum cel mai convingător argument în favoarea tezei că păcatul originar a viciat întreaga Fire; anume, că şi animalele pot avea cancer…”

— E curios, totuşi, că niciodată…

— Probabil că după întreruperea experienţelor, nu-l mai interesau problemele teologice. Aşa cum nu ne interesează nici pe noi. De altfel, ca să fiu sincer, acest incident ar fi fost complet uitat dacă n-ar fi intervenit, de foarte curând, câteva elemente noi. Întâi, informaţii care par sigure, pentru că se repetă de vreo doi ani încoace, că în Rusia şi America au loc în mare secret experienţe similare.

— Dar cum putem şti că sunt similare?

— Pentru că ştim măcar atât: că nu se utilizează niciuna din terapiile curente şi că se caută mijlocul de a controla direct procesul de proliferare a celulelor. În urma acestor indicaţii, câţiva cercetători şi-au adus aminte de experienţele doctorului Tătaru şi au vrut să afle ce s-a întâmplat cu cele… să le spunem, *trois Grâces.*

— Asta voiam să întreb şi eu, şopti Zalomit emoţionat.

— După toate probabilităţile, toate trei operaţiile au reuşit perfect şi pacientele erau vindecate. Cel puţin, aşa reiese din examenele la care au fost supuse timp de şase ani. Dar apoi, începând din 1967, niciuna din ele n-a mai venit la control. Cei de la Brancovici spuneau că li s-a pierdut urma. De fapt, cercetări recente au stabilit că Italia Gâldău a fost răsturnată de o maşină în 1969 şi a murit în ambulanţa care o transporta la spital, şi că doi ani mai târziu Aglae Irimescu a emigrat în Statele Unite, unde

avea rude. Deocamdată, nu s-a aflat nimic despre Frusinel Chiperii; pentru că asta se ştia mai demult, Frusinel, recte Euphorsyne utiliza două sau chiar trei nume. Fusese căsătorită de două ori, prima oară divorţase, dar al doilea bărbat a păstrat-o, şi tovarăşa Euphrosyne schimba hârtiile de identitate după cum îi convenea. Până la urmă, dacă mai trăieşte o vom găsi. Dar ce-o să aflăm de la ea?… Tăcu, cu un aer abătut, deschise servieta şi introduse absent dosarul. În niciun caz n-o să aflăm metoda prin care doctorul Tătaru obţinuse serul. Asta numai prin dumneata, tovarăşe profesor, am putea-o afla, adăugă după o clipă, căutându-i din nou privirile.

— Prin mine?

Albini începu să râdă, cu o neaşteptată satisfacţie, pe care nu încercă s-o ascundă.

— Spun: am putea-o afla, repetă. Nu e deloc sigur. Dar singura noastră şansă, adică a ştiinţei româneşti, eşti dumneata… Altminteri, de ce aş fi străbătut, pe arşiţă, o jumătate din ţară ca să te găsesc, ascuns aici, în acest sat cu nume atât de frumos, dar cu vişinii bolnavi, pe jumătate uscaţi?… De ce nu dispuneţi să fie tăiaţi din rădăcină?

Zalomit ridică încurcat din umeri şi încercă să râdă.

— Noi nu putem interveni. Arborii fructiferi sunt ai colectivului.

Albini continuă să-l privească lung, atent.

— Asta voiam şi eu, reluă cu un glas ferm. Voiam să vă văd râzând. Căci de nu ştiu cât timp nu mai clipiţi deloc. Mă întrebam: tot aşa s-or fi petrecut lucrurile când unii colegi, să le spunem Ursache sau Catastrofa-Trei-Ierarhi, v-au informat oficial, prin scris, că lucrările au fost retrase de la tipografie? Tot aşa, aţi uitat şi atunci să clipiţi?… Şi, din păcate, în ceea ce vă priveşte, nici măcar nu era vorba de lipsă de imaginaţie. Pur şi simplu gelozie, şi încă de esenţă înaltă; gelozie academică, sublim ilustrată de Catastrofa-Trei-Ierarhi şi Imaculata-Concepţiune. În ceea

ce priveşte pe Ursache…

Nu-i lăsă timp să răspundă. Apucă servieta, o aşeză pe genunchi şi începu s-o mângâie încet, cu amândouă mâinile.

— Când doctorul Nicoleanu v-a vorbit despre demersul metodologic pe care-L presupune descoperirea lui Aurelian Tătaru, aţi exclamat, entuziasmat: „Cât de mult i-ar fi plăcut lui Goethe!” Şi aţi adăugat că dacă doctorul Tătara ar fi citit *Morfologia plantelor…*

— Este adevărat, şopti Zalomit.

— Este de asemenea singurul indiciu pe care-l putem utiliza.

— Nu prea înţeleg cum ar putea fi utilizat. Ce m-a frapat atunci…

— În aparenţă pare o glumă, îl întrerupse Albini. Dar trebuie să încercăm totul… Dacă aţi reciti *Morfologia plantelor* gândindu-vă tot timpul la apropierea pe care aţi făcut-o atunci, la Şeştina, între cele două metode? Dacă aţi evoca toate imaginile – repet: *imaginile* – pe care vi le-au sugerat dezvăluirile doctorului Nicoleanu, şi le-aţi pune în legătură cu demersul metodologic al lui Goethe în *Morfologia plantelor?*… Nu trebuie să vă preocupaţi de lucrările în curs ale laboratorului de paleobotanică. De la Universitate vi s-a acordat deja concediu nelimitat pentru cercetări personale consacrate contribuţiilor botanice ale lui Goethe. De mâine vă puteţi întoarce la Bucureşti. Veţi primi telegrama astă-seară; cel mai târziu mâine înainte de prânz.

Se ridică, îi întinse mâna şi se îndreptă spre uşă. Dar se opri după câţiva paşi, căută în buzunarul de sus al hainei şi scoase o carte de vizită.

— Acesta e telefonul meu personal. Îndată ce aveţi ceva de comunicat, important sau mai puţin important, chemaţi la acest număr. Ziua sau noaptea, adăugă zâmbind, cu o urmă de tristeţe în priviri.

Se răsucea în pat, cu zgomot, ca pe vremuri, în adolescenţă, când voia să se elibereze de o imagine, să scape de un gând. Se răsucea ca să nu-l mai audă, şoptindu-i, foarte aproape de el:

— Spuneţi ca mine! Spuneţi ca mine…

— Dar cine eşti dumneata? îl întrebase.

— Sunt Calinic, şopti. L-am cunoscut bine pe doctorul Tătaru, l-am întâlnit aici, câteva zile înainte de a sosi dumneavoastră, prietenii lui. Spuneţi ca mine, repetă, dar spuneţi cu glas tare cât mai tare: „Am auzit că cunoşti bine pădurea de la Crăciuna…”

— Am auzit că cunoşti bine pădurea de la Crăciuna, strigase, ca şi cum s-ar fi adresat unui surd. Am nevoie de o călăuză. Diseară te aduc înapoi cu maşina…

Nu era nimeni prin apropiere, dar când începu să strige, cineva de pe terasă întoarse curios capul. „Probabil că de-abia de-acum am devenit amândoi suspecţi. De ce-o fi fost nevoie de asemenea precauţii? Douăzeci de metri, de-o parte şi de alta a şoselei, nu era nimeni. Putea să-mi spună pe şoptite ce mi-a spus, şi apoi să se urce în maşină…”

— V-am văzut şi atunci, în ziua de Sânziene, începu Calinic după ce pornise maşina. V-am văzut lângă ambulanţă, şi apoi sus, la cabană, pe terasă; dar n-am îndrăznit să mă apropii. Nu eraţi singur…

E curios că el nu-L văzuse. Cum l-ar fi putut uita atât de repede? Chiar de departe părea un ascet desprins dintr-o frescă, un ucenic al sfântului Antonie. Când s-a apropiat de maşină, şi-a dat seama că era mai bătrân decât îl judecase; ar fi putut avea şaptezeci, şaptezeci şi doi de ani. Părul îi albise, probabil, de mult, căci acum părea îngălbenit. Dar barba era atât de rară, încât îi amintise de titlul unei povestiri citite în clasa a IV-a primară: *Barba Spinului.* Să-şi fi amintit asta ca să scape de dogoarea privirilor lui Calinic, ochii aceia aproape monstruos

dilataţi, de culoarea zincului, adânciţi în orbite, apăraţi de sprâncenele stufoase, înălţându-se răzvrătite spre frunte? Era atât de slab, încât părea aproape înalt. Braţul stâng, înţepenit din umăr, atârna inert de-a lungul trapului, parcă cineva ar fi încercat să i-l smulgă, şi apoi s-ar fi răzgândit.

— Sunt oameni care spun că asta mi s-a tras de-acolo, din închisoare. Dar să nu-i credeţi. Aşa a vrut Dumnezeu, şi El ştie ce face, ştie de ce omul trebuie să treacă prin tot felul de încercări. Ca să se trezească, adăugă foarte serios. Aşa m-am trezit şi eu azi, înaintea zorilor. Azi soseşte prietenul doctorului Aurelian Tătara, mi-am spus, parcă mi-ar fi spus-o cineva. Aşa am avut timp să ajung până la cabană, adăugă târziu. Căci eu locuiesc dincolo de munte, la o stână. Nu ştiu cum a aflat doctorul Tătaru, dar a venit să mă vadă... Şi acum apucaţi pe drumul acesta din stânga. E drum prost, dar ieşim repede într-o poiană, şi acolo putem sta de vorbă fără teamă. Nu ne aude nimeni.

Totuşi, îndată ce au coborât din maşină, Calinic începu să caute cu ochii de jur-împrejur.

— Eu cred că ar fi bine să avem câteva buruieni, cu rădăcini cu tot, şi poate o floare, două, aşezate pe iarbă în faţa noastră. Dacă vine cineva pe neaşteptate, eu mă prefac că vă povestesc credinţe şi eresuri în legătură cu ele.

Se răsuci din nou în pat, zadarnic. Îi auzea cuvintele, şi le auzea tot mai limpede, repetându-se de două, trei ori, până ce le spunea.

— Credinţe şi eresuri, credinţe şi eresuri... De asta mă tot întreba doctorul Tătaru. „Părinte Calinic...” începea. Eu am fost călugăr. De fapt, tot călugăr sunt şi acum, deşi după ce am ieşit din închisoare nu m-am mai învrednicit să ajung la vreo mănăstire. Am lucrat un timp la terasamentul liniei ferate din Almaş. Apoi, când braţul nu m-a mai ajutat deloc, m-au scos la pensie... „Părinte

Calinic”, spunea…

— L-aţi cunoscut bine?

— În anii aceia, 1958 – 1959 – 1960, l-am cunoscut foarte bine, venea să mă vadă cel puţin o dată pe lună. Locuiam atunci la schitul Antim.

— Şi de ce venea să vă vadă?

Calinic nu-i răspunse pe loc. Luă în mână o *campanelă* şi i-o arătă trist.

— Priviţi-o cum se ofileşte. Câte păcate facem ca să ne apărăm de răutatea oamenilor! Dacă o să-mi daţi voie adăuga, am să vă povestesc totul de la început… Eu mi-am luat doctoratul la Facultatea de Teologie protestantă din Strasbourg. Vă spun asta, ca să înţelegeţi de ce, într-o zi, m-a căutat doctorul Tătaru la schitul Antim…

În acea clipă, i se păru că, într-un chip neînţeles, şi-a schimbat nu numai glasul şi vocabularul, dar şi felul de a se purta, prezenţa lui fizică.

— Cu mulţi ani în urmă, publicasem teza de doctorat, despre apocrifele Vechiului Testament. „Părinte, mi-a spus, am o mare rugăminte la dumneata. Ţi-am citit cartea, după ce am citit toate apocrifele despre Adam şi Eva, dar eu sunt sigur că n-ai spus tot ce ştii…” îl priveam mirat şi doctorul a început să râdă. „Să nu mă înţelegi greşit, a adăugat. Dar din cartea dumitale am învăţat un lucru; că în apocrife, ca şi de altfel în anumite erezii, supravieţuiesc camuflate, o seamă de adevăruri fundamentale: supravieţuiesc pentru că au fost cifrate într-un cod secret esoteric…” „Am spus eu asta?” l-am întrebat. „Nu, n-ai spus chiar aşa, şi de aceea am venit, ca să aflu mai multe…” „Trebuie să-ţi mărturisesc, l-am întrerupt din nou, că apocrifele Vechiului Testament nu mă mai interesează de multă vreme. Nu mă mai interesează erudiţia, ci numai teologia şi mistica. De aceea am ales călugăria…” Doctorul părea oarecum dezamăgit. „Dar ebraică şi greacă tot mai ştii, mi-a spus. Nici pe mine nu mă interesează erudiţia în

sine, ci numai teologia apocrifelor. Dar eu nu ştiu nici greaca, nici ebraica şi, mai ales, nu am pregătirea teologică...” Şi pentru că tăceam, pe gânduri, a adăugat: „Este foarte serios şi foarte important, părinte. Dumneavoastră, teologii, vă mulţumiţi cu teologia păcatului originar, dar pentru mine este vorba de altceva, mult mai grav şi mai complicat: este vorba despre implicaţiile biologice şi medicale ale teologiei păcatului originar...” S-a oprit deodată şi a început să se plimbe prin odaie. „Pentru că, părinte, noi ştim, astăzi, că Dumnezeu n-a putut distruge propria sa creaţie. Omul a rămas *acelaşi,* aşa cum erau Adam şi Eva în Paradis, înainte de păcat. Acelaşi, adică înzestrat cu aceleaşi virtualităţi biologice. În corpul omenesc totul s-a păstrat, părinte, deci s-a păstrat în taina vieţii veşnice, cu care fusese dăruit Adam...”

Se întoarse din nou, deznădăjduit, în pat şi-şi îndesă perna pe urechi.

— Să mă ascultaţi, domnule profesor, îi spusese deodată, ridicând glasul, să mă ascultaţi cu atenţie, pentru că nu vom mai avea prilejul să stăm de vorbă aşa liniştiţi, netulburaţi de nimeni...

Îşi apăsă cu furie perna, dar îl auzea mereu: „Să mă ascultaţi, domnule profesor!” Când îl trezise glasul lui Calinic, înţelese că de câtva timp nu-l mai ascultase, încercase să-şi aducă aminte dacă sau nu, Albini îi sugerase să se oprească la cabană, în drum spre Bucureşti.

— Iartă-mă, părinte Calinic, dar mi-am amintit deodată ceva, tot în legătură cu doctorul Tătaru, ceva foarte important, şi n-am îndrăznit să te întrerup. Spuneai că... totul s-a păstrat în corpul omenesc...

— Aşa spunea doctorul Tătaru, şi mi-a repetat-o de multe ori, în alte daţi. Pentru că, cât ar părea de curios, ne-am împrietenit, şi doctorul venea des să mă vadă. Şi revenea mereu la axioma lui: că Dumnezeu n-a abolit definitiv *sistemul* încifrat în structura corpului şi a vieţii

omeneşti. Dar, spunea, acest sistem implică tinereţea şi viaţa infinit prelungită; o implică pentru simplul motiv că este un sistem de autoreglare, dar şi de autoregenerare… Păcatul originar n-a putut distruge mecanismul regenerării, ci numai l-a modificat în aşa fel încât să nu mai poată fi recunoscut. Mai mult, l-a camuflat în nişte procese fiziologice care, aparent, indică exact contrarul regenerării, l-a camuflat în anumite maladii şi mai ales în cea mai primejdioasă afecţiune organică: proliferarea celulelor, neoplasma.

— Da, de data asta am auzit şi eu. Dar n-am auzit-o de la el, de la Aurelian Tătaru, ci acum în urmă, după accident. Mi-a spus-o întâi doctorul Nicoleanu… Dar nu înţeleg ce legătură aveau toate acestea cu apocrifele Vechiului Testament, cu viaţa apocrifă a lui Adam şi Eva?…

— Apucasem se va spun asta, v-am văzut că, deşi mă priveaţi adânc în ochi, fără să clipiţi, gândul nu vă era la ceea ce spuneam eu. Legătura era asta: doctorul credea că anumite fragmente din revelaţia originară fuseseră păstrate sub o formă degradată, mutilată, în cărţile apocrife. Şi voia să afle de la mine dacă există cumva vreo cheie, cu ajutorul căreia să putem descifra aceste revelaţii ascunse şi uitate de milenii. Bunăoară, se întreba dacă în vieţile apocrife ale lui Adam şi Eva sunt aluzii la bolile de care au suferit ei şi urmaşii lor, după izgonirea din Rai.

Se întrerupse brusc şi-l privi câteva clipe în ochi, nehotărât.

— Spuneţi, părinte, că vă ascult.

— Ştiu, dar mă întrebam dacă am cumva dreptul să spun mai mult. Nu le-am spus decât duhovnicului meu, şi el mi-a dat dezlegare să le repet când vor veni alte timpuri şi voi întâlni pe cel pregătit să le înţeleagă. Dar eu sunt bătrân, şi dacă nu vi le spun dumneavoastră, care i-aţi fost prieten, toate câte mi-a mărturisit doctorul Tătaru acum zece – unsprezece ani, vor muri odată cu mine. El nu

îndrăznise să le comunice altcuiva, pentru că nu cunoştea, şi nici nu voia să cunoască un alt teolog…

Tăcu din nou, pe gânduri.

— Dacă credeţi că e mai bine să păstraţi secretul nu insist.

— Nu. Dumneavoastră, om de ştiinţă şi prietenul lui din tinereţe, trebuie să le ştiţi. Am să vi le spun aşa cum mi s-au întipărit mie în minte, după multe şi îndelungate discuţii cu doctorul Tătaru. El ajunsese la o concepţie cu totul personală a bolilor. Pentru doctorul Tătaru, bolile constituiau singura noastră şansă de a recupera ce au pierdut părinţii noştri dintâi, Adam şi Eva, adică tinereţea fără de bătrâneţe şi o viaţă fără limită. De aceea, voia să afle de la mine ce spun apocrifele Vechiului Testament despre originea şi semnificaţia bolilor. Îmi mărturisea însă că nu izbuteşte să înţeleagă *teologia* pe care o implica sensul descoperit de el: *de ce,* mă întreba mereu, *de ce,* foarte curând toţi bolnavii de cancer vor fi nu numai vindecaţi, ci regeneraţi şi întineriţi, în timp ce vor trece foarte mulţi ani până când biologia medicală va reuşi să descopere procesul de regenerare periodică şi întinerire aplicabil oamenilor sănătoşi?… Înţelegeţi la ce făcea aluzie?

— Cred că înţeleg ceva. Deocamdată, neoplasmul constituie singura şansă de întinerire. Şi asta i se părea, poate, nedrept.

— Nu l-am auzit vorbind de nedreptate. Spunea însă că-l tulbură misterul teologic ascuns în acest fapt: numai cel care e ameninţat de cea mai gravă primejdie, numai el are, deocamdată, şansa de a dobândi tinereţea fără de bătrâneţe…

— Şi viaţa fără de moarte, se trezi adăugând, pe jumătate în glumă.

— Nu îndrăznea să se gândească la asta: la viaţa fără de moarte. Dar mă întreba: poate gândirea teologică

acceptă această concluzie, că însăşi dialectica Creaţiei cere ca procesul de regenerare să înceapă *numai* când organismul e ameninţat de moarte?… Şi uneori îl ispiteau gânduri eretice. Îmi spunea: „Întocmai după cum Luther ne-a îndemnat să păcătuim – *peccafortiter!* – căci numai astfel vom fi mântuiţi…” Dar eu îl întrerupeam: „Opreşte-te aici, doctore, că te ameninţă păcatul mândriei…”

— Iartă-mă că te întrerup, dar nu înţeleg cum a ajuns el, Aurelian Tătaru, medic eminent, cum a ajuns să se pasioneze de teologie?

— Nici eu nu înţelegeam la început, şi l-am întrebat într-o zi. „Din disperare, părinte, mi-a răspuns. Am devenit teolog din disperare. N-am izbutit să integrez în niciun alt sistem presupoziţiile şi concluziile descoperirii mele. Pentru că pentru mine nu mai încape nicio îndoială, proliferarea celulelor reprezintă, originar, un proces de regenerare blocat ulterior printr-o amnezie. Un asemenea fenomen nu se poate explica decât dacă presupunem o mutaţie catastrofală în istoria biologică a omului. Dar când s-ar fi putut produce ea? Numai la începutul începutului, căci toate scheletele fosile care s-au găsit dovedesc ca cei dintâi oameni cunoşteau, ca şi noi, bolile şi bătrâneţea. Deci mutaţia a avut loc în epoca – mitică sau nu, puţin îmi pasă, eu, ca om de ştiinţă, nu mă las impresionat de cuvinte – a avut loc în epoca imediat următoare izgonirii din Paradis. Pedeapsa de care vorbeşte capitolul III din cartea *Genezei* aceasta a fost: amnezia. Corpul omenesc a uitat pur şi simplu că fusese înzestrat cu o funcţiune capitală: autoregenerarea celulelor…”

Se hotărî brusc, sări din pat şi aprinse lumina. Două şi douăzeci şi cinci de minute. „Inutil să mai încerc, N-am să mai dorm decât la ziuă. Mai bine să scriu acum, la întâmplare, aşa cum îmi vine în minte…”

Începu să se îmbrace repede, căci simţea cum îl ia cu frig. Se aşeză pe marginea patului, cu caietul pe genunchi.

„Va trebui să încep cu asta, cu ce i-a spus Aurelian despre amnezie...” Dar după ce scrise repede câteva rânduri, se opri, încruntându-se. „A mai spus ceva despre amnezie, deşi în alt context, dar era interesant... Da, turnul lui Babel”. Întoarse grăbit câteva pagini. „Turnul lui Babel, părinte Calinic, este cea mai clară expresie a amneziei. Oamenii aceia se apucaseră de o treabă – ambiţioasă, absurdă, sacrilegă, cum vrei să-i spui – dar ştiau ce voiau să facă. Voiau să clădeascu un turn care să ajungă la Cer. Dumnezeu a intervenit într-un chip foarte simplu: a provocat o mutaţie, de astă dată una de ordin mental. Li s-au încurcat limbile. Nu se mai înţelegeau între ei, nu mai puteau comunica. Scopul, chiar dacă nu fusese uitat, nu-l mai puteau atinge, pentru că activitatea acelor mii de oameni devenise acum o agitaţie haotică, fără sens, asemenea unei gigantice, monstruoase proliferări celulare...”

Scrisese: „Babel, cea mai clară expresie a amneziei”, dar se răzgândi. Va fi mult mai simplu să dicteze, mâine, poimâine, la el în birou, în faţa dictafonului. În acea clipă îşi dădu seama că părintele Calinic nu-i vorbise deloc despre întâlnirea cu Aurelian Tătaru două, trei zile înainte de accident. Sări speriat în picioare. „Va trebui să mă întorc mâine dimineaţă, să-l caut...” Dar cum de nu l-a întrebat nimic? Au stat vreo două ceasuri de vorbă, în poiană. Tocmai vorbea despre importanţa bolilor... „Căci, spunea doctorul Tătaru, numai în cazurile-limită poţi surprinde germenele tămăduirii...” când văzură apropiindu-se de ei un grup de excursionişti coborând de la cabană.

— Legenda acestei flori este cea mai frumoasă, începu. Eu am auzit-o de la mai mulţi...

Câţiva se opriră lângă el, să-L asculte.

— Dar acum ar trebui să plecăm, spuse Calinic încheindu-şi povestirea, dacă vrem să ajungem, cât e

lumină bună, la Crăciuna…

În maşină, îşi aminti deodată cu câtă satisfacţie desfăcuse telegrama de la Bucureşti. O citise de mai multe ori, apoi se îndreptase spre laborator, s-o comunice şefului de lucrări. Zilele cele mai importante din viaţa unui naturalist sunt, cum spunea Linnaeus… Dar e sigur că asta o spusese Linnaeus, şi anume că: zilele cele mai importante din viaţa unui naturalist sunt…

— Te ascult, părinte, se trezi adresându-i-se, dându-şi seama că bătrânul tăcea de mult, ţinându-şi cu mâna dreaptă braţul paralizat pe genunchi.

— Nu mă ascultaţi de mult, domnule profesor. Şi nici nu trebuie să mai vorbim acum, cât e drumul greu. O să continuăm când ieşim din pădure.

Dar la marginea pădurii au întâlnit o pereche tânără: fata îşi sucise glezna şi îşi muşca buzele ca să nu plângă. I-a dus până în satul unde găzduiseră cu o noapte înainte. Dar înainte de a ajunge în sat, Calinic s-a coborât din maşină.

— De aici scurtez mult drumul, i-a spus strângându-i amândouă mâinile, privindu-l cu căldură până în adâncul ochilor.

„Poate a povestit despre reîntâlnirea cu Aurelian când nu-l mai ascultam, când mi-am amintit de telegramă şi de Linnaeus. Dar am să-i cer iertare. Nu va fi greu de găsit. «Eu locuiesc dincolo de munte, la o stână.» Părinte, am să-i spun, iartă-mă! Ieri, când stăm de vorbă…”

Nu se mai îndura să se despartă de fereastră. *Afară ninge liniştit, în casă arde focul!…* Între şase şi zece, unsprezece ani, nu se putea spune mai frumos. Este cât se poate de corect, şi este chiar poetic: *Afară ninge liniştit…* A! parcă începe să se clatine şi să se înfioare perdeaua de fulgi, parcă se presimte vântul. Poate că nu. 20, 21 şi 22 decembrie. Trei zile. Iar a treia zi, orice ar face, orice ar încerca, va fi o zi pierdută. Sidonia L-a invitat şi de data

aceasta. Sidonia: a fost, este şi va fi: aceeaşi. De treizeci şi cinci de ani îi scrie ca să-l invite, dar la doi, trei ani o dată, la ocazii mari. Joi, 22 decembrie, nunta Isidorei, singura ei fată; din a treia căsătorie. „Nu pot refuza”.

Tresări auzind soneria şi se îndreptă grăbit, brusc emoţionat, spre uşă. În prag îi zâmbea o femeie bătrână, îmbrăcată într-un palton de culoarea prunelor brumării şi cu un tulpan gros, de lână, pe cap.

— Vă rog să mă iertaţi, spuse, ştergându-şi cu palma ultimii fulgi de zăpadă, dar abia azi-dimineaţă v-am aflat adresa...

Îşi scoase tulpanul şi îl scutură de mai multe ori. Părul, prea negru, accentua şi mai strident semnele bătrâneţii la tâmple şi pe obraji. Intră păşind timidă pe covor.

— V-am recunoscut imediat: dumneavoastră sunteţi domnul profesor Zalomit. V-am văzut astă-vară, alergaţi cu celălalt domn, coborâţi în goană, de mi-era teamă că o să cădeţi şi o să vă frângeţi gâtul, până aţi dat de el... Domnule profesor, strigă izbucnind deodată în hohote, eu l-am omorât! Fără să vreau, mă jur pe sfânta cruce, fără să vreau! Din prostia, din nebunia mea, dar eu l-am omorât!

— Aşezaţi-vă în fotoliul acesta, îi spuse tulburat, cu un glas nesigur. Linştiţi-vă. Nu poate fi adevărat. Doctorul Tătaru şi-a pierdut cunoştinţa şi s-a prăvălit...

Plângea, ascunzându-şi obrazul în tulpan.

— Să vă aduc un pahar cu apă, adăugă, îndreptându-se spre bucătărie.

Când se întoarse, o găsi cu amândouă mâinile cuminte pe genunchi, cu privirile îndreptate spre fereastră. Bău câteva înghiţituri, apoi oftă, mulţumi şi-i întinse paharul.

— Poate bănuiţi cine sunt, începu. Eu sunt Frusinel Mincu, m-a îngrijit doctorul Tătaru.

— Spuneţi, şopti Zalomit aşezându-se în faţa ei, pe

canapea.

— El m-a tratat, după operaţie. Eram numai noi trei. Aveam fiecare camera noastră şi ne tratau ca pe nişte prinţese.

— Cele trei Graţii, murmură Zalomit.

— El, doctorul Tătaru, ne spunea Amazoane, îşi căută batista şi îşi şterse ochi.

— Spuneţi, repetă Zalomit. I-am fost prieten bun.

— Poate ne spunea aşa, Amazoane, pentru că începuse tratamentul, şi ne pregătea pe fiecare în parte. Ne pregătea pentru minunea care trebuia să se întâmple. Aşa, ca să nu ne speriem. Şi, mai ales, ca să fim pregătite. Pentru că, ne spunea, toată lumea are să ne pizmuiască; de ce tocmai noi, nişte biete femei bătrâne, care am fost grav bolnave şi am fost operate de ce tocmai noi…

Se întoarse şi-l privi zâmbind, cu ochii în lacrimi. Îl surprinse sănătatea şi frumuseţea dinţilor; nu se îndoia că erau ai ei, pentru că, acum, când zâmbise, văzu că-i lipseau doi canini, unul în stânga şi celălalt în dreapta.

— Domnule profesor, nu vă supăraţi, dar o să-mi daţi voie să fumez?

— Pofteşte, pofteşte, spuse cu un oarecare efort, căci îi era gura uscată. Ai acolo, lângă dumneata, adăugă după ce înghiţi de câteva ori, ai o scrumieră.

Îşi aprinse ţigara şi, după ce trase adânc primul fum, oftă din nou.

— Ne spunea Amazoane, ca să ne pregătească. Spunea că va mai trece timp până ce tratamentul lui va folosi şi celor sănătoşi.

— Tratamentul lui, o întrerupse Zalomit, era un fel de ser, nu-i aşa? Vi-L injecta în vână… sau cum?

— Ne făceau injecţii de două ori pe zi; dimineaţa pe nemâncate, şi spre seară, când începea să se întunece. Le făcea ajutorul lui, doctorul Huţan, dar doctorul Tătaru era întotdeauna de faţă. Iar înainte de prânz, venea o

infirmieră să ne ia sânge. Doctorul Tătaru o privea cum ia sângele şi când infirmiera pleca, se apropia de pat cu un pahar pe jumătate plin şi ni-l întindea zâmbind.

— Ce era, o întrebă Zalomit emoţionat. *Ce gust avea?* Ce culoare?

— N-avea niciun gust. Părea un fel de apă, cam sălcie. Şi la culoare, tot apă părea. Poate că era apă distilată. Deşi el, doctorul Tătaru, mi-a spus într-o zi: „E apă de fântână. Dar – şi a început să râdă, tăcut, părea fericit-dar e din fântână...” Şi a spus un nume, dar nu l-am înţeles bine şi l-am uitat.

— *La Fontaine de Jouvence?*

— Cam aşa ceva. Dar acum nu mai sunt sigură.

— O aducea el, sau era acolo, undeva pe masă?

— Nu vă pot spune. Pentru că, atunci când îmi lua infirmiera sânge, eu întorceam capul spre perete. Nu puteam privi sângele, mi se făcea rău...

— Spuneţi mai departe, o îndemnă Zalomit. Ce s-a întâmplat după aceea, ce mai spunea?

— Da, asta începusem să vă spun. Cum încerca să ne pregătească. Apoi, a venit într-o dimineaţă, şi, deşi încerca să râdă, am înţeles pe loc că era abătut, era negru în sufletul lui. „Eufrosina, începe el, căci, spunea, ăsta era numele meu adevărat, Eufrosina, este ordin de sus să întrerupem tratamentul. Dar să n-ai nicio grijă. Operaţia şi tot ce-a urmat te-au vindecat. Numai că...” şi am văzut că stă la îndoială, să-mi spună, să nu-mi spună? Dar până la urmă s-a hotărât şi mi-a spus, pentru că voia să mă lumineze şi să mă pregătească... Mi-a cerut întâi, cu jurământ, să păstrez ca o taină tot ce-are să-mi spună. „Ca o taină mare”, spunea, aşa cum se cântă de Crăciun: „Steaua sus răsare, ca o taină mare”...

Îşi plecă fruntea şi-şi apăsă batista pe ochi.

— Spuneţi, şopti Zalomit, spuneţi mai departe. Am fost prieteni buni, din tinereţe, de când eram amândoi la

studii în străinătate.

— Am jurat. Şi chiar dacă nu mi-ar fi cerut-o el, doctorul Tătaru, eu tot aş fi păstrat-o ca o taină. „Eufrosina, mi-a spus, tratamentul meu e bun, dar l-am întrerupt la jumătate. Adică, ce am început eu a rămas la jumătate. Îţi spun asta ca să ştii şi să nu te sperii: voi, cele trei Amazoane, o să trăiţi de acum înainte, ca florile, după soare...”

— Nu înţeleg, şopti Zalomit.

— Nici eu n-am înţeles multă vreme, n-am înţeles cu adevărat ce voia să spună. Dar când m-am întors acasă, s-au minunat toţi, s-au minunat cât păream de tânără. Trecusem, domnule profesor, trecusem de şaizeci de ani, şi arătam cel mult de patruzeci. Trai bun, de prinţesă, le spuneam. În acel an, nu mi-am dat bine seama de ce se întâmplă cu mine. Mai ales că, în apropierea toamnei, lumea se mai obişnuise cu mine, iar toamna, când m-am întors la lucru, toamna, şi mai ales iarna arătam tot atât de bătrână ca şi atunci când intrasem în spital... Dar prin luna martie... Îmi daţi voie să aprind o ţigară?

— Pofteşte, pofteşte...

Îi tremurase uşor mâna apropiind chibritul aprins.

— Prin martie, am început, cum să vă spun? am început să mă simt alta. Parcă întinerisem, şi toată lumea era a mea. N-o să mă credeţi, domnule profesor, dar mi se schimbase şi glasul. Cântam ca o femeie tânără, de se cruceau vecinii. Şi, iar n-o să mă credeţi, dar întineream cu cât treceau lunile şi ne apropiam de vară, întineream şi la trup şi la inimă. Iertaţi-mi expresia, dar când m-am privit o dată goală de sus până jos, nu-mi venea să-mi cred ochilor. Nu arătam mai mult de treizeci şi cinci, patruzeci de ani. Atunci am înţeles ce voia să spună doctorul Tătaru când spunea că o să trăim ca florile, după soare. Şi m-a apucat frica. Dacă o să afle oamenii? Mă fac de ruşine, eu, femeie bătrână, ca şi cum m-aş preface într-una din acelea, ştiţi

dumneavoastră, care vor să pară tinere. Am început atunci să mă ascund, să-mi ascund tinereţea, vreau să spun… Mie îmi plăcuse mult basmul Cenuşăresei, când îl citeam la şcoală. Dacă ea, o fetişcană de şaptesprezece – nouăsprezece ani, şi-a putut ascunde tinereţea şi frumuseţea, de ce n-am să pot şi eu? Mă pieptănam alandala, mă ungeam pe faţă cu un fel de unsoare care părea murdară şi altele. Dar mi-era frică. Şi pentru că am avut ocazia, cu Congresul femeilor, să vin trei zile la Bucureşti, l-am căutat pe doctorul Tătaru…

— Spune, spune, şopti emoţionat Zalomit. A fost desigur o surpriză…

— După aceea, mi-a părut rău că l-am căutat, căci niciodată nu l-am văzut atât de mâniat…

— Mâniat? o întrerupse Zalomit. Adică, se supărase că veniseşi să-l vezi?

— S-a făcut foc! „Eufrosina, mi-a spus, să nu mai încerci să mă vezi, că va fi rău de noi amândoi. Sunt ordine de sus. Tratamentul a fost interzis, şi dacă se află că ne întâlnim din nou, înfundăm amândoi puşcăria!”

— Poate exagera, spuse Zalomit.

— Exagera, ca să mă sperie. Dar părea şi el speriat. Nici n-a vrut să mă asculte. Mi-a repetat ce mi-a spus atunci, la spital, să n-am nicio grijă, căci sunt pe deplin vindecată.

— Nu l-a mirat schimbarea? Vreau să spun, faptul că arătai mult mai tânără?

— N-a avut timp să mă privească bine. Şi apoi, eram în toamnă, nu mai arătam treizeci şi cinci, patruzeci de ani.

— Şi, totuşi, mi s-a spus, toate trei aţi venit regulat pentru control la spitalul Brancovici, timp de cinci, şase ani…

Femeia zâmbi din nou şi îşi îndreptă visătoare o şuviţă care-i aluneca pe frunte.

— Eu pe celelalte două nu le-am mai întâlnit. Dar

veneam la control numai iarna, puţin înainte de sărbători, pe la jumătatea lui decembrie…

Apoi figura i se întunecă deodată şi, fără să mai ceară voie, aprinse o a treia ţigară.

— Dar cu cât treceau anii, cu atât era mai greu. Domnule profesor, să nu râdeţi de mine, să nu credeţi că sunt nebună, dacă o să auziţi ce-o să auziţi. Mă spovedesc dumneavoastră ca la un duhovnic. Ca să înţelegeţi ce s-a întâmplat… Oftă şi îşi plecă fruntea, ţinându-şi privirile într-un colţ de covor. Cu cât treceau anii, cu atât mi-era mai greu să-mi ascund tinereţea. Înţelegeţi ce vreau să spun. Eu am fost frumoasă la vremea mea, şi mi-au plăcut bărbaţii. Am avut parte de mai mulţi, şi cu cununie, şi pe de-alături, pe unde se nimerea. Şi când se apropia vara, pe la sfârşitul lui mai, nu mai ştiam ce să fac. Iertaţi-mă că vă spun asta, femeie bătrână, dar nu mai puteam dormi, nu mai puteam trebălui prin casă sau prin curte, nu mi-era gândul decât la bărbaţi. Şi atunci îmi luam lumea în cap. Plecam de acasă, spuneam vecinilor că mă duc la vreo rudă, şi mă întorceam după trei, patru săptămâni; alteori, după trei luni, cum se nemerea… Căci acum nu mai aveam serviciu, şi aveam ceva bani puşi deoparte. Mă opream pe undeva, în vreun loc ascuns, să-mi schimb rochia, să mă pieptăn, să-mi curăţ faţa de prafuri şi unsori, şi apoi mă urcam într-un autobuz, luam trenul, făceam cunoştinţe şi, ce să vă spun, de a doua zi ştiam, unde şi cu cine am să mă culc. Doamne iartă-mă, dar n-a fost vina mea. Aşa mă făcuse Dumnezeu, rea de muscă şi frumoasă, cum spunea bărbatul meu de-al doilea, şi de-aceea m-a lăsat şi a fugit în lumea largă…

Fuma cu sete, fără să-şi ridice fruntea, cu privirile neclintite în covor.

— Aşa s-a întâmplat şi vara trecută. Am rămas două săptămâni pe şantierul din Potcoava, dar s-au certat într-o seară vreo câţiva bărbaţi din cauza mea, pentru că cel la

care locuisem aflase... De la ceartă au ajuns la bătaie, unul a scos cuţitul, dar au sărit ceilalţi. Mi-a fost frică şi m-am furişat afară, înainte ca să prindă de veste cineva. Casa unde locuiam era chiar alături. Mi-am luat lucrurile, că nu aveam cine ştie ce, şi am fugit.

Îşi stinse ţigara, fără să-şi ridice privirile, şi oftă.

— Spune, spune înainte, şopti Zalomit.

— Aşa am ajuns la Şeştina. O să spuneţi că sunt nebună adăugă. N-o să mă credeţi. Domnule Profesor, cu o seară mai înainte cunoscusem alt bărbat tânăr şi îi plăcusem mult. Am rămas noaptea aceea la el. Era mecanic, lucra la cabană. Dimineaţa, înainte de a pleca la serviciu, mi-a spus unde să ne întâlnim, în pădure, pe la orele douăsprezece, douăsprezece şi jumătate. Ne-am întâlnit şi am rămas amândoi acolo, în culcuş de iarbă, am rămas aproape două ceasuri. Apoi el s-a întors la lucru, dar eu nu mă înduram să-mi pun rochia şi ce mai trebuia pe mine. Vă aduceţi aminte, era o zi foarte caldă. Umblam despuiată, ca o paparudă nebună, cu părul despletit, cu rochia strânsă mototol în mână. Când, deodată, mă trezesc şi dau cu ochii, doar la câţiva paşi în faţa mea, dau cu ochii de doctorul Tătaru. Era alb ca varul. „Este adevărat Eufrosina?” mă întrebă. Pesemne, nu-i venea nici lui să-şi creadă ochilor. „Este adevărat domnule doctor”, i-am răspuns privindu-L galeş, căci eram fericită. „Este adevărat că te apropii de şaptezeci de ani?” m-a întrebat din nou. „I-am împlinit în februarie domnule doctor”, i-am răspuns, şi am început să râd. Râdeam, cu părul pe umeri, îl priveam în ochi şi, fără să-mi dau seama, mă apropiam tot mai mult de el. Îmi luase Dumnezeu minţile. Nu ştiu ce-mi trecea atunci prin cap. Să afle şi el, să se bucure şi el, doctorul Tătaru, căci el făcuse minunea. Râdeam mereu apropiindu-mă, şi el se trăgea înapoi, speriat, nu-şi dădea nici el seama că ajunsese chiar pe muchia povârnişului, iar eu nu vedeam, îmi luase Dumnezeu minţile. Şi deodată l-

am văzut cum se clătină… şi apoi s-a rostogolit în vale. Am ţipat, dar mi-am pus repede mâna la gură, căci mi s-a părut că aud glas de bărbat, şi m-am furişat cum am putut până la culcuş. Am început să plâng. Plângeam de ruşine. Nu credeam că murise. M-am îmbrăcat şi m-am întors la Dumitru, bărbatul cu care fusesem… El mi-a spus…

A urmărit-o cu ochii, prin ninsoare, până ce a traversat strada şi s-a pierdut după colţ. „O să vin din nou la vară să vă convingeţi că nu mint…" îşi lipi fruntea de geam, istovit de tristeţe. „Dacă ai să vii, Euphrosyne, n-ai să mă mai găseşti… Curiozitatea mea ştiinţifică nu e nemărginită, iar de teologie, şi de problemele ei, mi-e frică. Am să te prezint Secţiei de Cercetări şi informaţii…"

Se depărta absent de fereastră, aprinse lumina şi se aşeză la birou. „Dar acum ştim, adică mai precis, *eu ştiu* ce s-a întâmplat. N-a fost propriu-zis o sinucidere. Dar atunci ce-a fost?" Deschise sertarul, căută cartea de vizită şi, după o scurtă ezitare, apucă receptorul. Răspunse o secretară.

— Cine îl caută? apoi auzindu-i numele, cu un glas uşor speriat: Aşteptaţi un moment!

Nu aşteptă mult. Auzi vocea, onctuoasă şi curtenitoare, a unui tânăr.

— Domnul profesor Zalomit? Tovarăşul colonel a plecat acum zece minute. A plecat spre dumneavoastră. Trebuie să sosească dintr-un moment în altul.

Aşeză receptorul cu mare grijă, căci îi tremura mâna, apoi rămase nemişcat, aşteptând să i se potolească bătăile inimii. Când auzi soneria, îşi trecu de câteva ori mâna prin păr şi, pregătindu-şi zâmbetul şi mirarea cuvenită, se duse să deschidă.

— Ce coincidenţă! exclamă.

— Nu e aşa? spuse Albini.

Şi, îndată ce-şi atârnă paltonul în cuier, se îndreptă direct spre birou, ridică receptorul şi, mânuind abil lama

unui cuţitaş, desprinse câteva şuruburi.

— N-o să mai fie nevoie de aici înainte, spuse.

— Vasăzică… Începu Zalomit, silindu-se din nou să zâmbească.

— Am recurs la acest detaliu strict tehnologic pentru a vă simplifica misiunea. Convorbirea, mai precis mărturisirea, a fost înregistrată pe bandă. Veţi primi textul dactilografiat într-o zi, două. Dar nu este într-adevăr extraordinar? Vă aşteptaţi la aşa ceva?

Zalomit îşi trecu de mai multe ori degetele prin păr, enervat că nu-şi poate stăpâni tremuratul mâinii.

— Eu mărturisesc cinstit, continuă Albini, nu mă aşteptam…

Îşi scoase pachetul cu ţigări, apoi dădu cu ochii de scrumiera pe jumătate plină.

— Să nu uităm acest detaliu, adăugă. Să-i oferim întotdeauna ţigări, şi ţigări bune… Apoi întoarse brusc capul şi căută privirile lui Zalomit: Sunteţi emoţionat, domnule profesor, şi vă înţeleg foarte bine. La toate ne aşteptam, dar la această încercare de viol, consecinţă a tratamentului…

— Nu, nu mă gândeam la asta, începu Zalomit cu un glas ferm. Mă întrebam dacă a fost sau n-a fost o sinucidere… Aşa cât l-am cunoscut eu pe Aurelian Tătaru, cred că înţeleg ce s-a întâmplat. Nu cred că lui Aurelian i-a fost frică să facă dragoste cu o femeie tânără şi frumoasă, chiar dacă fusese cândva pacienta lui. S-a speriat şi se făcuse alb ca varul de cum a dat cu ochii de ea. Cred că în acea clipă a înţeles tragedia Euphrosynei: o jumătate de an pe pământ, şi cealaltă jumătate în Infern…

— Ca şi Persephone, îl întrerupse zâmbind Albini.

— Dar Euphrosyna nu era zeiţă… Înainte de a fi spus vreun cuvânt, Aurelian a înţeles: avea în faţa lui o bachantă tânără, goală şi frumoasă, şi ştia totuşi că cinci, şase luni pe an această bachantă rămâne o femeie trecută

de şaptezeci de ani. A înţeles ce infern este, în fond, existenţa ei. Şi, deşi nu era direct răspunzător, pentru că nu el hotărâse suspendarea tratamentului, totuşi ştia că tragedia Euphrosynei era opera lui… Aproape îmi vine să cred, dacă nu intervenea accidentul, Aurelian Tătaru şi-ar fi pus capăt zilelor.

— Exagerezi, îl întrerupse Albini. Doctorul Tătaru era un om de ştiinţă. Ştia, adică, mai exact, credea, spera, că serul pe care-l descoperise va da rezultatele aşteptate. Dar el n-apucase să vadă rezultatul tratamentului. Poate că nu i-a venit nici lui să-şi creadă ochilor… În orice caz, reluă după o pauză, de ce să ne pierdem în ipoteze neverificabile? Trebuie, mai întâi, să ne felicităm pentru tot ce am aflat azi. E un mare succes. Pe care ţi-l datorăm dumitale.

— Mie?

— Evident, dumitale. Pentru motive pe care nu le cunoaştem, tovarăşa Euphrosyna te-a ales pe dumneata drept confident, iar nu pe inginerul Hagi Pavel. Avem astăzi, la dispoziţia noastră, singurul exemplar – căci nu mai îndrăznesc să-i spun „persoană" – singurul exemplar care ar putea aduce unele informaţii în legătură cu descoperirea lui Tătaru. Vreau să spun că analizele la care va fi supusă Euphrosyna ne vor comunica indicaţii cât se poate de preţioase. Dar, evident, asta nu e treaba noastră… Probabil că faceţi corecturile la laborator, adăugă. Nu le văd pe masă…

— La laborator, repetă absent Zalomit. Ca să verific planşele şi bibliografia şi…

— Trei volume deodată, îl întrerupse Albini, trei volume masive. Va fi impresionant!

Zalomit îşi simţi din nou cum îi dogoresc obrajii şi încercă să zâmbească.

— Cum v-am scris astă-toamnă, vă sunt recunoscător, spuse după ce înghiţi de mai multe ori.

— Eu nu am decât un singur merit: am atras atenţia celor în drept. Deci, îţi mulţumesc, tot ce ne-ai comunicat despre *Morfologia plantelor* lui Goethe…

Zalomit izbuti să râdă, cu un uşor aer de triumf.

— Ştiam asta de la început…

— Dar nu se ştie ce va urma, continuă Albini. Şi pe noi ne interesează *mai ales* ce va urma… *À-propos,* adăugă zâmbind, n-a fost vina dumitale dacă, astă-vară, n-ai mai izbutit să dai de părintele Calinic. L-ai căutat zadarnic pe la stâne… Murise săracul, chiar în noaptea aceea, după ce v-aţi despărţit. Murise, de oboseală, sau de bătrâneţe la o margine de drum…

— Cercetări şi informaţii, şopti Zalomit târziu, reuşise să zâmbească. Şi apoi adăugă cu un glas pe care l-ar fi vrut provocator: A fost un sfânt!

— E foarte adevărat. A fost un sfânt. Pentru că n-a spus nimănui cum a fost torturat şi nici de ce-a fost torturat. Aceeaşi lipsă de imaginaţie, de care vorbeam astă-vară, la Poiana-Dornei. Îşi închipuiau că au să afle de la el. Dar, în sfârşit, e inutil să evocăm greşelile trecutului… În orice caz, un lucru e sigur: doctorul Tătara n-a comunicat nimănui, nici prietenilor, nici colegilor, nici părintelui Calinic, secretul formulei. Şi ce mi se pare într-adevăr curios este faptul că nu s-a găsit în hârtiile lui niciun fel de indicaţie. Şi se ştie totuşi că experienţele preliminare la laboratorul Facultăţii de Medicină au durat câţiva ani. Probabil că şi-a ars toate însemnările.

— Probabil că le-a ars, repetă absent Zalomit.

— Deci, cum spuneam, nu avem decât pe Euphrosyna, totuşi ceva. Mai ales că te avem şi pe dumneata.

— Pe mine? întrebă speriat Zalomit. Pe mine? Albini începu să râdă, scoţându-şi fără grabă pachetul de ţigări şi bricheta din buzunar.

— Chiar pe dumneata, profesor doctor Filip Zalomit,

autorul a trei masive volume despre flora carpatică.

— Ah! da, înţeleg, spuse Zalomit, roşind din nou.

— În fond, e vorba de o misiune uşoară şi, într-un anumit fel, chiar plăcută. Să poţi asista, din când în când, la, cum să spun? la metamorfoza uneia din cele trei Graţii…

Zalomit înghiţi de câteva ori, încercând zadarnic să-şi regăsească glasul.

— Repet, din când în când, bunăoară, prin martie, şi din nou în *wunderschone Monat Mai,* şi apoi, în apropierea solstiţiului de vară.

— Dar de ce eu? izbuti să şoptească Zalomit. Eu nu mă pricep în biologia medicală…

— Pentru că Euphrosyna te cunoaşte şi are încredere în dumneata. Dacă intervenim brutal, o speriem; îi va fi teamă că o facem responsabilă de accidentul doctorului Tătara. Dar dumneata îi poţi explica despre ce e vorba şi nu-ţi va fi greu s-o convingi că este în interesul ei, şi interesul ştiinţei, mai ales în interesul ştiinţei româneşti, să rămână de-aici înainte la dispoziţia cercetătorilor…

— Are să-i fie greu, începu Zalomit, regăsindu-şi pe neaşteptate glasul. Nu ştiu dacă pot să-mi iau o asemenea răspundere…

— O să mai stăm de vorbă mai târziu, îl întrerupse din nou Albini. Nu trebuie să te hotărăşti acum…

Tăcu şi fuma câtva timp privindu-L cu o curiozitate pe care nu încerca s-o ascundă.

— Nu cred că sunt prea indiscret întrebându-te dacă doamna Sidonia Vâlceanu a fost câtva timp soţia dumitale.

Fără să vrea, şi fără să înţeleagă de ce Zalomit izbucni în râs.

— Nu e nicio indiscreţie. Ne-am căsătorit când eram amândoi foarte tineri. Eu încă nu-mi trecusem doctoratul. Şi ne-am despărţit foarte curând, înainte de sfârşitul anului… Dar am rămas prieteni.

— Am aflat asta, spuse Albini, stingându-şi meticulos ţigara. Ştiu că sunteţi prieteni. De altfel, ne vom întâlni în câteva zile, la nunta Isidorei, adăugă.

— La 22 decembrie, spuse zâmbind visător Zalomit. În trei zile.

— Fericitul mire e un văr de-al meu. Văr, şi foarte bun prieten, deşi e mult mai tânăr ca mine... Dar nu vreau să te reţin, adăugă, ridicându-se din fotoliu. Mă bucur însă că, într-un anumit fel, vom face parte din aceeaşi familie.

— O familie de cercetători, spuse Zalomit, un mare zâmbet luminându-i faţa.

— Foarte adevărat. Emil Butnaru, vărul şi prietenul meu, este un eminent chimist.

Apropiindu-se de uşă îl întrebă întorcând brusc capul.

— Dar poezia?

Zalomit îi puse familiar mâna pe umăr şi izbucni în râs:

— *Maculatele corole* n-a fost de-ajuns? Mai cunoşti vreun titlu mai profetic decât ăsta: *Maculatele corole?*

Albini îi întinse mâna zâmbind.

— Nu-ţi spun încă sărbători fericite, pentru că ne întâlnim în trei zile, la nuntă...

După ce închise uşa, Zalomit izbucni din nou în râs, de data aceasta râdea în neştire, ştergându-şi la răstimpuri lacrimile, fără să înţeleagă ce se întâmplă cu el, de unde năvălise bucuria aceasta nemaiîntâlnită din tinereţe. „Parcă toată lumea ar fi a mea! exclamă amintindu-şi cuvintele Euphro-synei. Cât este de adevărat! Căci, într-adevăr, toată lumea este a mea!”

Se aşeză la birou, potolindu-şi anevoie ultimele zvâcniri ale râsului, ştergându-şi fericit lacrimile. „Aurelian, rosti cu glas tare, ca şi cum l-ar fi avut în faţă, Aurelian, te înţeleg foarte bine, ai avut dreptate. Nu era altă soluţie...”

Se ridică brusc, luă scrumiera plină şi se îndreptă

spre bucătărie. Dar se răzgândi, se apropie de fereastră şi o deschise. Când se întoarse, îl învioră aerul rece, curat, cu miros de zăpadă. „Ştiau şi ei de Calinic, îşi aminti, încercând să închidă fereastra. Ştiau şi ei de Calinic... Dar nu înţeleg de ce-a scos microfonul în faţa mea. Poate ca să-mi arate că au toate drepturile şi fac ce vor. Într-un anumit fel, avea dreptate. O dată ce-am acceptat serviciile lor... Facem acum parte din aceeaşi familie... Şi scuzele pe care mi le găsea, că *trebuie* să accept toate acestea pentru a recupera formula pierdută a tratamentului...” îşi aduse brusc aminte de bătrână şi se înfiora. Aşezându-se la birou, îşi dădu seama că tremură. „Am lăsat prea mult fereastra deschisă şi m-a luat cu frig. Dar cum îşi poate închipui Albini că aş mai fi în stare să dau ochii cu ea?... Din fericire, am trecut de şaizeci de ani şi, *mai ales,* din fericire există fiola”. Zâmbi melancolic, amintindu-şi ritualul cu care, în acea după-amiază de vară, scosese din servietă fiola şi, ridicând-o cu un gest melodramatic ca s-o privească în zare, recitase din monologul lui Faust: *Ich grüsse dich, du einzige Phiole...* Nimic nu se întâmplase atunci – nici accidentul lui Aurelian Tătaru, nici întâlnirile cu Albini, cu părintele Calinic şi cu Euphrosyna, şi totuşi, precaut, pregăti, în secret, cea mai concentrată soluţie de aconitină pe care o putea obţine în laboratorul lui.

Tremura tot mai puternic, ca zgâlţâit de friguri. Deschise cu greutate sertarul şi începu să caute sub plicurile mari, galbene, în care păstra scrisorile importante. După câtva timp, fu cuprins de o bruscă nelinişte, se ridică în picioare şi începu să scoată plicurile unul câte unul, zvârlindu-le la întâmplare pe birou. Privi rătăcit fundul sertarului. „Au căutat şi aici, şopti. Şi au găsit-o...” Simţi că i se înmoaie picioarele, şi se aşeză pe scaun, răsuflând greu. „Nu mai e nimic de făcut, şopti. Cred că nu mai e nimic de făcut”, repetă anevoie, parcă istovit de o neînţeleasă oboseală.

Se trezi târziu şi sări speriat în picioare. Privea tulburat în jurul lui, încercând să înţeleagă unde se află. *Euphorbia moldavica id est impudica;* îi tot căuta rima: *moldavica… impudica.* Dar nu izbutea să se concentreze; îl exaspera lătratul câinelui. Un câine mare, negru, care se învârtea în jurul lui, la câţiva metri, pe pietriş. „Potaie!” strigă în glumă, încercând să-l îmblânzească. Atunci dădu cu ochii de tăbliţa de aramă şi citi: *Les trois Grâces.* „Evident, acum înţeleg! şopti fericit. Sunt trei şi totuşi una; acelaşi corp, deşi sunt separate. O perfectă, senină frumuseţe; nu li s-ar fi potrivit niciun alt nume…”

Paris, august 1976